

vel nincs mindenhol megfelelő iskolai könyvtár. A használók 46%-a lakott a szolgáltatási ponttól 1 kilométeres körzeten belül. 17,5% két kilométernél, 12% három kilométernél nem messzebb, továbbá meglepő módon 23% három kilométernél nagyobb távolságból jött. A használók 93%-a gyakorlatilag közelítette meg a könyvtárat.

Tevével egy szolgáltatási pontról viszonylag kis területet lehet hatékonyan ellátni, ezért a jövőben a szolgáltatási pontok növelése a cél. A használók saját bevallásuk szerint 65%-ban tanulásra, 17,5%-ban általános ismeretszerzésre, 12,5%-ban kikapcsolódásra használják a könyvtárat. A tevékonytár kéthetente jut el ugyanarra a helyre, a kérdezettek 52%-a használja a könyvtárat minden ilyen alkalmalmmal. A tevékonytár látogatóinak 68%-a használt már más könyvtárat, legtöbbjük iskolai könyvtárat. A használók jelentős része kevesli a választé-

kot, panaszzolják a gyakoriság hiányát és az elavult irodalmat is. Sokan szeretnének hozzáférni műszaki és mezőgazdasági szakirodalomhoz.

A felmérés igazolta, hogy Kenya bizonyos területein a tevé a legmegfelelőbb szállítóeszköz a nemzeti gyűjtemény anyagának eljuttatására a nomád népességhez. Szükség lenne azonban tervszerű állományfejlesztésre a használói igények figyelembevételével. A könyveket tartalmazó dobozok nagyságát növelni kellene, több tevé, emberi és anyagi erőforrást lenne szükséges mozgósítani. A szolgáltatás gyakoriságát is érdemes volna növelni. Keresni kell a módját annak, miként terjeszthető ki az információellátás további, elszigetelten élő embercsoportok felé.

(Nagypál László)

Lásd még 360

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

99/383

WATSON, Ian: Internet, intranet, extranet: managing the information bazaar = Aslib Proc. 51.vol. 1999. 4.no. 109-114.p.

Internet, intranet, extranet; az elektronikus információk és a könyvtáros megváltozott szerepköre

Használói szokások; Könyvtárosi hivatás; Online információkeresés; Számítógép-hálózat; Szerkesztői könyvtár

Az intranet zárt számítógépes hálózatot jelent, amely a web-technológiára épül, és amely egy bizonyos használói csoport, rendszerint egy cég alkalmazottai számára hozzáférhető. Az extranet esetében a hozzáférés lehetőségét kiterjesztik egy további kedvezményezett használói csoportra, például az ügyfelekre és szállítókra. Az intranet legegyszerűbb változata kliens-szerver alapú, több platformon is működik, egységes elérést biztosít. Három szoftverből épül fel: egy web-szerverből, egy web-böngészőből és egy tűzfalból. Negyedik eleme, a keresőautomata, a kezelendő információmennyiség növekedésével kap szerepet.

A Scottish Media Newspapers (SMN) nagy hagyományokkal rendelkező napilapok kiadója. Szak-

könyvtára hagyományos szolgáltatásai (online, CD-ROM és könyvek) mellett a 90-es évek közepén új, web-alapú szolgáltatásokat vezetett be. A használók maguk végezhetik el a rutin jellegű, tényekre és adatokra irányuló kereséseket. Összetettebb keresések és ismeretlen források esetén szakértők segítségét is igénybe vehetik.

A könyvtár a lapkivágatokból hozott létre digitális szövegarchívumot, amely a 80-as évek végétől online elérhető. A Basis szoftver új verziója 1995-ben web-szervert is tartalmazott. A könyvtárosok a bön-gészőt az igényekhez igazították, valamint aktuális, tájékoztató-tanácsadó fájlokat csatoltak hozzá: útmutatót a tájékoztatói szolgáltatásokhoz, a könyvek és CD-ROM-ok katalógusát, a hírlap-értékesítésről és az olvasóközönségről szóló információkat, híreket. Az információk nagy részét (tényeket, gyakran felmerülő kérdésekre adott válaszokat stb.) ma már központilag (nem pedig a könyvtáros noteszában!) tárolják és egy új terjesztési csatornán, az intraneten teszik közzé. Kihasználják a web lehetőségeit a hipertextes kapcsolatok létrehozására. Az intranettel azt szeretnék biztosítani, hogy az információ elérhető legyen azok számára, akiknek szükségük van rá, mégpedig akkor, amikor ez a szükség felmerül.

Az extranet ISDN-vonalon távoli felhasználók számára a források (adatbázisok és tájékoztató fájlok) korlátozott köréhez enged hozzáférést a tűzfalon keresztül, a Basis web-szerver közvetítésével.

A web nemcsak információk keresésére való, hanem információk publikálására, szétsugárzására, hálózatok létesítésére és interaktív szolgáltatások létrehozására is. A jövőben az Internetet, az intranetet és az extranetet egyaránt felhasználó, igényekhez igazított webes szolgáltatások létrejöttére lehet számítani. Továbbra is fennmaradnak az értéknövelt termékek, szükség lesz a tájékoztatók szakértelmére és tapasztalatára a tartalom kezelésében.

(Hegyközi Ilona)

99/384

CLAUSEN, Helge: Evaluation of library Web sites: the Danish case = *El.Libr.* 17.vol. 1999. 2.no. 83-87.p.

Könyvtári web-helyek értékelése: dán felmérés

Felmérés [forma]; Hatékonyság; Honlap; Könyvtár-propaganda

A cikk ismerteti a „Developments of new methods for evaluation of Library Web sites on the World Wide Web” (Új módszerek kifejlesztése könyvtári web-helyek értékelésére) nevű projekt eredményeit. Röviden érintve a web-helyek általános minőségi követelményeit, a könyvtári web-helyek értékelésével foglalkozik. Bemutatja néhány felmérés eredményét és egy új, egyetemi könyvtári honlapok értékelésére szolgáló ellenőrző jegyzéket is közread. E jegyzék alapján három dán egyetemi könyvtárat értékelték. Arra az eredményre jutottak, hogy a dán egyetemi könyvtárak web-helyei átlagon felüli színvonalúak, bár még mindig nem felelnek meg azoknak az elvárásoknak, hogy az illető könyvtárak minőségének megfelelő virtuális kifejezései legyenek. E helyzetet csak úgy lehetne javítani, ha megfelelő erőforrásokat biztosítanának a web-helyek folyamatos aktualizálására és fejlesztésére. Ehhez rendszeres használói igénykutatásokra és összehasonlító elemzésekre is szükség lenne.

(Autoref.)

Lásd még 320, 331, 336, 339, 347, 359, 369, 373-374, 379, 385, 387, 400-401, 403, 409, 414, 417-419

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

99/385

YEATES, Robin: Have you heard the library news? Personalised Net alerts for librarians = Aslib Proc. 51.vol. 1999. 5.no. 137-143.p.

Hallottad-e a legfrissebb könyvtári híreket? Hálózati információk személyre szabott terjesztése könyvtárosoknak

Gyorstájékoztatás; Kísérlet; Könyvtártudományi tájékoztatás; Számítógép-hálózat

A hírek és az aktuális információk nyomon követése napjainkban rendkívüli fontossággal bír. Az Interneten az egyik trend portálok vagy virtuális közösségek létrehozása, amely jóval több, mint a dokumentumok pusztá rendelkezésre bocsátása, de meghaladja még a tárgyköri „zsilipek” és keresőautomaták szolgáltatásait is, mégpedig azért, hogy a használnak regisztrálnia kell magát és azután egyénre szabott tájékoztatást kap, a kívánt gyakorisággal. A szolgáltatás úgy működik, mint egy klub, amelyhez közös érdeklődésük alapján csatlakoznak az emberek. Legtöbb esetben a használó tulajdonképpen nem is kap többet, mint amit máshogy nem találhatott volna meg, csak a válogatást elvégzik helyette és más csatornán érkezik el hozzá az információ.

Angol könyvtárosok és szoftverfejlesztők a NewsAgent elnevezésű kétéves projekt keretében (az eLib program elektronikus folyóiratokkal foglalkozó fejezete részeként) elektronikus témafigyelő szolgáltatást alakítottak ki könyvtárosok tájékoztatására. A projektben részt vett több kiadó: a South Bank Egyetem LITC központja, az UKOLN (a Bath-i Egyetemen működő Könyvtári és Tájékozta-

tási Hálózati Iroda) és a Walesi Egyetem könyvtári tanszéke. Ezek az intézmények a projekt szervezéséért, propagálásáért, a metaadatok kezeléséért, a kísérleti szolgáltatás üzemeltetéséért, az igénykutatásért stb. is felelősséget vállaltak. Hozzájuk csatlakozott a CERLIM (a Manchesteri Egyetem Könyvtári és Információszerzési Kutatási Központja), amely a projekt értékelésére vállalkozott. A szoftver fejlesztését a Fretwell Downing Informatics (FDI) végezte.

A projekt kezdetén több hónapig gyűjtöttek információt különböző feladatkörű és státuszú könyvtárosoktól arról, hogy milyen problémáik vannak a szakmai információk megszerzésében, milyen szolgáltatást igényelnének. A szelektív elektronikus információterjesztés ötlete nagyon népszerű volt körükben.

A projekt második fázisában megkezdtek a kísérleti szolgáltatást az UKOLN szerverén. Ekkor alakították ki a személyes profilokat, gyűjtötték össze a regisztrációhoz szükséges információkat, a metaadatok és a kapcsolódó adatokat.

A harmadik fázisban a szolgáltatás koncepciójának (e-posta, web, központilag őrzött személyes profilok, web-böngésző) értékelésére került sor.

A kísérlet két éve alatt bárki csatlakozhatott a szolgáltatáshoz, aki ellátogatott az adott web-helyre, megadta nevét és jelszavát. Az FDI NewsAgent szoftverjének különböző moduljai rendszeres, személyre szabott, szöveges, figyelemfelkeltő üzenetek e-postai küldésére, továbbá személyre szabott honlapok létesítésére alkalmasak. Előre megadott témakörök és témák segítségével létre lehet hozni és tárolni lehet a használó keresőprofilját, meghatározva, hogy naponta, hetente, havonta vagy sohasem (ha maga kívánta az információkért felkeresni a web-helyet) szeretne értesítést kapni a hírekről, eseményekről a teljes szövegek vagy legalább referátumok URL-jével egyetemben.

A projekt kezdeti szakasza után technikai fejlesztési munkálatok, a lehetséges üzleti modellek vizsgálá-

lata és szervezési-működtetési feladatok következtek. Sor került tartalmi fejlesztésre is a piaci forgalmazás érdekében.

Az Oracle szerver-szoftverén kezdetben egyetlen adatbázisban tárolták a begyűjtött metaadatokat, a későbbiekben hordozható NT 4.0 változatot és Sun Solaris 6.5 változatot is kialakítottak. A használók számára ez a keresőprofilok kialakításának javítását szolgálja. A NewsAgent szolgáltatást eredetileg önfenntartónak szánták. A CERLIM a későbbiekben többféle üzleti modellt elemzett (egyéni előfizetés, intézményi előfizetés, hirdetés, szponzorálás, állami támogatás), valószínűleg ezek kombinációját fogják végül választani. A használók a szolgáltatást egy nagyobb információs csomag részeként kapják majd kézhez.

A szolgáltatás tartalmát illető döntésekhez szükség van a használói profilok kérdéseinek további tanulmányozására. Kezdetben tapasztalt kiadók anyagainak jó minőségű gyűjteményét célszerű közzétenni, esetleg néhány friss forrással kiegészítve; a kiadók számára ingyenesen, de megkövetelve, hogy lássák el a publikációkat a szükséges metaadatokkal.

(Hegyközi Ilona)

Kutatás és termelés információellátása

Lásd 398

Oktatás információellátása

99/386

SANTOS CAMPELLO, Bernadete – TERRA CALDEIRA, Paulo da (et al.): Recursos informacionais para

o ensino fundamental = Cienc.Inf.Bras. 27.vol. 1998. 3.no. 268-278.p. Bibliogr. 13 tétel.

Res. angol nyelven

Az alapfokú oktatás információforrásai

Iskola; Oktatás információellátása

A brazil kiadói ipar jelentős piacot lát az alapfokú oktatás információellátásában, s ennek megfelelően komoly méretű reklámtevékenységet folytat. Ennek elemzéséből kitűnik, hogy a kínálat a kor színvonalának megfelelő: a nyomtatott könyvek mellett CD-ROM-ok, kazetták, floppyk, videók és térképészeti anyagok bőséges választékát kínálják. Ami a tartalmat illeti, természetesen a didaktikai könyvek és a gyermekirodalom vezet, lényegesen kevesebb kiadó foglalkozik művészeti, életrajzi, környezeti nevelési, vallási, s még kevésbé referenszművek kiadásával. A publikációk propagandája meglehetősen intenzív, azonban gyakran kevésbé informatív (76 kiadói katalógusból 15 nyújt a szerzőkről valamilyen információt, 41 közli az illusztrátor nevét, 34 közöl címlapfotót, 46 adja meg a kiadványok terjedelmét, s mindössze 13 közli, hogy a kiadvány színes-e). 79 megkérdezett kiadó közül mindössze 8 küldi meg katalógusait a könyvtáraknak, s a 67 kiadó által összeállított és szétküldött dossziék közül összesen 6 jut el a könyvtárakhoz. Az iskolai könyvtáraknak lényegesen aktívabb szerepet kellene játszaniuk a bőséges kínálat értékelésében, válogatásában és közvetítésében.

(Mohor Jenő)

Lásd még 380, 417

Közérdekű tájékoztatás

99/387

YU, Liangzhi – DEMPSEY, Lorcan – ORMES, Sarah:
Community networking: development, potentials and
implications for libraries = J.Libariansh.Inf.Sci.
31.vol. 1999. 2.no. 71-83.p. Bibliogr.

**„Hálózatépítés” egy közösségen belül, trendek, le-
hetőségek és a közkönyvtárakra gyakorolt hatás**

*Honlap; Könyvtártudományi kutatás; Közérdekű tájé-
koztatás; Közművelődési könyvtár; Számítógép-háló-
zat*

A tanulmány a települési hálózatok jellegét, kialakulásuk történetét mutatja be azzal a céllal, hogy a közkönyvtárosok és döntéshozók megismerjék a formálódó trendeket és kapcsolattartási lehetőségeket, és egybevegyessék a fejleményeket a közhasznú tájékoztató szolgálat működésével. A vizsgálat részletes szakirodalmi szemlével kezdődött, az 1992 és 1997 közötti publikációk áttekintésével, amit számos, a Communities Online Forum (a települések online fóruma) alapján kiválasztott telepü-

lési web-lap ismertetésével egészítették ki a szerzők. A későbbi fázis során könyvtárosokkal készítették interjúkat arról, hogyan tudják hasznosítani ezeket a hálózatokat a közkönyvtárak közhasznú tájékoztató munkájukban. Ezek az interjúk alátámasztották vagy módosították a szakirodalmi szemle megállapításait, és feltártak olyan, rejtett forrásokban lévő szakirodalmi publikációkat is, melyek egyébként valószínűleg nem kerültek volna elő. Az interjúk eredményeképp néhány esetben újra kellett értékelniük az irodalmat. A felmérés a következő területekre terjedt ki: a települési hálózatok fogalma; a települési hálózatok fejlődése az Egyesült Királyságban és az USA-ban; nem Internet-technológiát használó brit települési hálózatok; a World Wide Weben és intraneteken lévő brit települési hálózatok; a települési hálózatok szerepe a kommunikációban és az oktatásban. Az elektronikus posta, elektronikus vitafórumok, online szavazási rendszer és a jogszabályokhoz és egyéb hivatalos információkhoz való jobb hozzáférés révén a települési hálózatok elősegíthetik az emberek részvételét a társadalmi folyamatokban. Az egyre bővülő hálózati szolgáltatások közelebb hozzák egymáshoz a korábban távoli résztvevőket és szolgáltatásokat, s ez újfajta munkamegosztáshoz vezet a könyvtárak között, például a dokumentumszolgáltatás terén. A közkönyvtárosok sokat tanulhatnak a települési hálózatépítés tapasztalataiból.

(Autoref. alapján)